

Obsah

Úvodem 5

I. Zbožnost „starého režimu“, 1732-1781 20

1. Náboženství a stát v raném novověku v evropském kontextu 20
 - Evropská konfesionalizace a regální princip 22
 - Postoj raně novověkého státu k „náboženským outsiderům“ 27
 - Polemická teologie 32
 - Přirozenoprávní, populacionistické a kameralistické kritiky 39
2. Institucionální zakotvení české zbožnosti v 18. století 45
 - Katolicismus jako státní náboženství 46
 - Pronásledování jinověrců v karolinské a tereziánské epoše 57
 - Židovská otázka 67
 - Církevní religiozita v okolních zemích 70
3. Diskursy elitní a lidové religiozity 87
 - A. Barokní intelektuální víra 88
 - „Pietas austriaca“ a další ideové základy zbožnosti českého baroka 91
 - Česká katolická teologie 18. století 94
 - Exkurs k náboženské literatuře českých exulantů 18. století 99
 - Nástup osvícenského kriticizmu 100
 - B. Pololidové žánry českého baroka 113
 - Charakter pololidové barokní tvorby a možnosti její recepce 114
 - Pololidové žánry katolického baroka: kázání a písně 118
 - „Barokní heterodoxie“ kramářských písní 121
 - Pololidová protestantská nekatolická četba: katechismy a písně 128
 - C. Lidová tvorba 18. století 144
 - Religiozita v pramenech lidové proveniencie 145
 - Některé prvky lidové katolické zbožnosti a její vztah k nekatolicismu 150
4. Tajní nekatolíci 155
 - A. Tajní nekatolíci mezi pronásledováním a emigrací 157
 - Náboženské emigrace z Čech v 18. století 158
 - Vnitřní život emigračních sborů 163
 - B. Náboženské představy českých nekatolíků 167
 - Prameny lidového nekatolicizmu a jeho náboženských představ 168
 - Věřoučné představy předtolerančních nekatolíků 174
 - Sociální charakter tajného nekatolictví 180
5. Barokní lidová zbožnost 183

II. Religiozita Toleranční doby, 1781-1848 196

1. Osvícenská snaha o obnovení „pravého“ náboženství 196
 - Nositelé osvícenství a jeho sociální vliv 198
 - Racionální křesťanství 201
 - Náboženství a stát I. - idea náboženské tolerance 205
 - Náboženství a stát II. - idea náboženské výchovy a disciplinace 207
 - Radikální osvícenství a jeho důsledky 210
 - Nové symboly - stát, národ, pokrok 216
2. Smršťi reforem 220
 - A. Josefínská doba reforem a zmatků 222
 - Josefínské náboženské reformy 222
 - Náboženská tolerance a její meze 234
 - Budování tolerančních sborů 246
 - B. Institucionalizovaná religiozita v pozdější Toleranční době 265
 - Změny v důsledku „bezbožnosti francouzské“ 265
 - Mezi osvícenstvím a národním obrozením 276
 - Religiozita v sousedních zemích 280
3. Proměna intelektuálních a lidových diskursů 294
 - A. Nová religiozita 295
 - Intelektuální recepce josefínských reforem 295
 - Zápasy o konstituci osvícenského katolicismu 301
 - Náboženská literatura a nový předmět pastorální teologie 310
 - Protestantská teologická literatura Toleranční doby 318
 - Doba předbřeznová: teologická stagnace, nacionální rozvoj 324
 - B. Nábožensko-výchovné působení na lid 331
 - Nenáboženská a „polonáboženská“ výchova lidu 332
 - Mezicírkevní polemiky 350
 - Katolická lidová teologie na cestě od barokní k osvícenské
zbožnosti 360
 - Četli a vyznávali protestanti něco jiného? 370
 - C. Lidová zbožnost povolených vyznání 378
 - Lidová netolerance Toleranční doby 379
 - „Evangelická volba“ 387
 - Rukopisné sborníky českých písmáků 396
 - Lidový pozdně barokní katolicismus v zrcadle modlitebních knížek
a kronikářských zápisů 400
 - Úpadek konfesionální (sebe)identifikace 410
4. Východočeské toleranční sektářství 414
 - A. Formování protestantských církví a vznik „třetí strany“ 415
 - Geneze východočeského tolerančního sektářství 415
 - První zjevní sektáři 418

- Státní postup proti „náboženským blouznivcům“ 422
- B. Náboženské představy sektářských skupin 430
 - Náboženské názory první generace sektářů 430
 - Sektářství ve druhé a třetí generaci 441
 - Konverze k povoleným vyznáním 448
- C. Sektáři v očích svých současníků 452
- 5. Transformace lidové zbožnosti v Toleranční době 459

III. Náboženství na prahu občanské společnosti, 1848-1861 467

- 1. Evropská religiozita mezi druhou konfesionalizací a koncem regálního principu 467
 - Strukturní změny západoevropské společnosti v 19. století 469
 - Dechristianizace a konec regálního principu 472
 - Druhá konfesionalizace 476
- 2. Modernizační proměny postavení náboženství v české společnosti 481
 - Výzvy roku 1848 483
 - Konec revoluce a postavení náboženství v éře neoabsolutismu 493
 - Protestantský patent jako nový modus vivendi 502
- 3. Modernita v elitní a lidové zbožnosti 512
 - A. Diskuse o náboženství pro moderní dobu 514
 - Liberální pohled 514
 - Protestantský pokus o propojení náboženské a národní identity 520
 - Katolická reakce 526
 - Protestantská reakce 530
 - Mizení lidových a pololidových teologií 532
 - B. Prezentace lidové religiozity 534
- 4. Zánik a transformace „těch druhých“ na příkladu tolerančních sektářů 557
 - A. Úpadek a zánik východočeského sektářství 559
 - Aktivizace v roce 1848 561
 - Poslední sektáři 564
 - B. Transformované podoby sektářského hnutí 566
 - Sektářské dědictví v radikálních protestantských skupinách 567
 - Církev československá dědičkou náboženského negativismu 569
 - Lidový spiritismus a socialismus se sektářskými kořeny 571
- 5. „Böhmisch-katholisch“ 582

Proměny a trvání zbožnosti na prahu moderní doby (závěry) 588

- Organizované náboženství mezi monokonfesionalním státem a religijně pluralitní společností 589
- Od barokní individualizace víry k moderní racionalitě 593

Mizející lidová zbožnost 597
Proměna náboženské literatury v procesu modernizace 601
Náboženství jako kolektivní paměť 604

Použité prameny a literatura 613
Archivní fondy/nepublikované prameny 614
Publikované prameny 614
Sekundární literatura 623
Zkratky 655
Summary 657
Rejstřík jmenný 670
Rejstřík věcný 684